

Марат Закіров,

доктор політичних наук, доцент, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: zakirovmarat65@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4897-4325>
Web of Science Researcher ID: AAF-6246-2020

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОДІЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті проведено аналіз впливу сучасних інформаційних технологій на окремі форми подієвої комунікації та застосування соціальних мереж і можливостей інтернету в суспільній взаємодії та державному управлінні. Автором виявлено можливості та виклики застосування мережевих інструментів в організації подієвої комунікації в умовах війни. Підкреслено формування нової якості в забезпеченні інформаційної безпеки, функціонуванні державного механізму та організації колективної суспільно значущої діяльності.

Ключові слова: подієва комунікація, соціальні мережі, волонтерський рух, фандрейзинг, країна-агресор.

Актуальність. Розвиток телекомунікаційних технологій у другій половині ХХ ст. зумовив масштабні зміни в принципах побудови і функціонування інформаційного поля. Поряд із звичними формами подієвої комунікації, спрямованої на певні, доволі обмежені в просторі і часі релігійні, національно-культурні, професійні або територіальні спільноти, виникають нові форми організації подій, що в разі потреби та за умов задіяння сучасних технічних можливостей здатні охоплювати не лише всю територію окремої країни, а й більшу частину світу. Масова комп'ютеризація, створення глобальної мережі «Інтернет» і подальший розвиток цифрових засобів зв'язку сприяв формуванню онлайн-комунікації. Процес розширення сфери застосування онлайн-простору в подієвих комунікаціях прискорився під час обмежень, викликаних боротьбою з пандемією COVID-19. Широкого поширення набула практика проведення різноманітних заходів у режимі відеоконференцій, відбувся масштабний перехід освітніх, наукових,
© М. Закіров, 2023

культурних установ і окремих видів бізнесу на дистанційну форму роботи. Переміщення вагомого спектра подієвих комунікацій в онлайн-простір сприяло подальшій всеохоплюючій залученості широких верств суспільства до використання мережевих технологій. Для значної частини населення економічно розвинутих країн отримання інформації в новинних стрічках інтернет-видань, спілкування у соціальних мережах, презентація та отримання товарів і послуг за допомогою смартфона є звичним явищем, що здебільшого актуалізує дослідження проблем еволюції подієвих комунікацій у контексті досягнень сучасних технологій збору, обробки й аналізу особистої інформації в мережі «Інтернет».

Аналіз досліджень і публікацій. Окремі аспекти вказаної проблеми останнім часом стали об'єктом наукового пошуку вчених багатьох галузей гуманітаристики. Зокрема, особливості використання соціальних мереж у подієвих комунікаціях досліджує О. Скалацька. Учена підкреслює поширення гібридного типу івентів, який поєднує онлайн та офлайн-заходи реалізації певної події. Особливістю цих нових форматів є подолання часових і просторових меж існування події. Роль окремих характеристик інформаційного суспільства в еволюції соціально-політичних відносин як у середині сучасних країн, так і в глобальному політичному просторі аналізує М. Закіров [2]. Автор акцентує увагу на істотному розширенні можливостей і спектра застосування інформаційно-маніпулятивних технологій, що стають знаряддям внутрішньополітичної боротьби та ефективним засобом зовнішньої інформаційної експансії. Питання формування іміджу України в контексті сучасних інформаційних процесів, цифрової трансформації та розгортання електронного урядування висвітлюють А. Руднева і Ю. Мальована [3]. У роботі визначено як новітні інформаційні, цифрові та комунікаційні технології, що наразі впроваджуються в Україні в руслі розбудови електронного урядування, формують позитивний імідж держави, впливають на внутрішньодержавні процеси, на геополітичне позиціонування та місце держави в інформаційно-політичному просторі. Сутність поняття «фандрейзингу», його етапи та інструменти досліджують Ю. Чиркова і Д. Лиса. Варіант успішного залучення фінансових ресурсів учені аналізують на прикладі українського благодійного фонду «Повернись живим» [4]. Проблеми соціально-правової комунікації влади і суспільства вивчає С. Закірова [5]. Дослідниця аналізує особливості застосування в Україні та світі електронних петицій як новітнього інтерактивного виду правової комунікації, що забезпечує зворотний зв'язок громадян і державних інституцій.

Про надзвичайну масштабність і багатогранність проблеми впливу сучасних інформаційних технологій на сферу комунікації свідчить навіть

цей короткий аналіз праць. Тема потребує подальшого дослідження і акцентування уваги на певних аспектах еволюції інформаційного поля, аналізі нових можливостей і викликів, які постають перед окремими країнами і глобальним світом.

Метою статті є аналіз впливу сучасних інформаційних технологій на окремі форми подієвої комунікації та застосування соціальних мереж і можливостей інтернету в суспільній взаємодії та державному управлінні. Для досягнення поставленої мети треба виконати такі завдання: з'ясувати еволюцію сфери організації суспільних подій в інформаційному суспільстві, виявити особливості застосування мережових інструментів подієвої комунікації, розкрити роль сучасних комунікаційних технологій у забезпеченні інформаційної безпеки, функціонуванні державного механізму й організації колективної суспільно значущої діяльності.

Подієва комунікація як форма соціально-культурних комунікацій у першу чергу вирізняється організацією і виконанням певних дій, що мають символічний характер або реалізуються як певні ритуали. Ефективність використання саме такої форми має глибокі історичні джерела й спирається на використання особливостей світосприйняття людини. Український дослідник Г. Почепцов підкреслює вагомість впливу подій на аудиторію. Він зазначає, що люди більше довіряють подіям, ніж їх вербальному опису, який викликає питання стосовно правдивості або хибності повідомлення. Подія є не тільки повідомленням, але й дійсністю, та люди не замислюються, що вона може бути чітко продумана й організована [1, с. 290].

Ефективність подієвих комунікацій у сенсі охоплення аудиторії і швидкості емоційної мобілізації свідомості людей останнім часом досягла раніше недосяжних масштабів. Сучасні мережеві технології відкрили нові можливості у сфері організації і проведення різного роду подій. Традиційна монополія держави, релігійних або національно-культурних установ на організацію і проведення вагомих суспільно значущих заходів здебільшого була знівельована. Сучасна історія вже знає чимало прикладів того, як виникнення феномена інформаційного суспільства і соціальних мереж зумовило формування нової якості подієвої комунікації, а окремі особи або групи людей реалізували свої ідеї в реальному світі з використанням віртуальних інструментів.

Одними з найвідоміших проявів нових можливостей стали хвилі масових протестних кампаній, що були організовані саме за допомогою інтернету. Поряд з істотним спрощенням організації горизонтальної взаємодії між учасниками традиційних форм соціальних рухів виникли нові мережеві структури, що забезпечують швидке залучення громадян у процес коорди-

нації спільних дій, вироблення і прийняття рішень як на національному, так і на глобальному рівнях [2, 10].

Зокрема, за даними організаторів, завдяки поширенню інформації у фейсбуці, блогах, SMS і e-mail-розсилці за декілька годин 7 квітня 2009 р. вдалося організувати і вивести на вулиці Кишинева 15 тис. протестувальників проти результатів парламентських виборів у Молдові [6]. Приклад нової форми подієвої комунікації з використанням соціальних мереж виявився настільки вдалим, що послугував виникненню терміна – «твіттер-революція», а сама методика була невдовзі використана організаторами протестів в інших країнах. У тому ж самому 2009 р. за схожим сценарієм розпочалися масштабні протестні акції в Ірані.

Однак наймасовіші заворушення, які, на думку дослідників, переважно були організовані за допомогою соціальних мереж «Фейсбук» і «Твіттер», увійшли в історію, як «арабська весна». Протягом 2010–2011 рр. хвиля протестів прокотилася сімнадцятьма країнами Близького Сходу і Північної Африки. У деяких країнах масштабні заворушення призвели до зміни правлячих еліт, а в Лівії і Сирії спровокували громадянські війни, що тривають і сьогодні. Треба підкреслити, що незважаючи на уявну простоту організації і доступність інструментів організації певних видів подієвої комунікації в мережі, вона має свої особливості і методи. Дослідники підкреслюють, що організація подієвої комунікації із залученням соціальних мереж як інформаційного забезпечення відбувається на двох рівнях: реальному та віртуальному. Інформація, розміщена у спільноті, повинна бути максимально привабливою для аудиторії. Адміністратор групи має постійно підтримувати зв'язок з аудиторією. Дієвим засобом інформаційної підтримки події на стадії її реалізації, який надає використання можливостей сучасних інформаційних технологій, є пряма трансляція заходу, особливо якщо її проводять відомі блогери [1, с. 291].

Сучасні засоби комунікації суттєво спростили проблему поширення інформації. Практично усі важливі події, що відбуваються у світі, тією чи іншою мірою залишають свій слід в інтернеті, або як повідомлення в соціальних мережах, або фото- і відеоматеріали очевидців чи учасників заходу на відеохостингу, який наповнюється за принципом «контент генерує користувач». Відповідно спростився і доступ до інформації, що сприяло подальшому розвитку методів збору інформації з відкритих джерел, для роботи з якими вже в середині минулого століття створювалися спеціалізовані державні установи.

З появою соціальних мереж, супутникових знімків високої роздільної здатності, служб геолокації, різноманітних баз даних, розвідка по відкритих

джерелах (англ. Open source intelligence, OSINT), яка раніше була доволі рутинним заняттям і прерогативою фахівців, перетворилася в захоплюючу гру, що сприяло залученню значної кількості аматорів-ентузіастів, які згодом почали об'єднуватися в організації на кшталт інтернет-видання «Bellingcat». Отримані цими організаціями дані оприлюднюються, набувають широкого розголосу і успішно використовуються для підготовки подій, створення необхідного емоційного фону та їхнього інформаційного супроводу.

На підставі аналізу вже наявних результатів роботи подібних структур, а також оцінки потенційних можливостей нових інструментів збору інформації, дослідники дійшли висновку, що загроза конфіденційності не обмежується інтересами окремої людини, а за певних умов може стати проблемою національної безпеки. Зокрема, дослідницька група Центру стратегічних комунікацій НАТО, що діяла в межах експерименту, за допомогою вивчення інформації з відкритих джерел і соціальних мереж за чотири тижні ідентифікувала 150 солдатів НАТО, розкрила місце їхнього перебування, відстежила пересування військ і з використанням маніпуляції особистою інформацією, отриманою із соціальних мереж, переконала деяких військових порушити прямі накази командування. «“Останньою краплею” стало те, що практично всі військові бази США, зокрема і закриті, яких не видно навіть на онлайн-мапах Google, потрапили в мережу на початку 2018-го завдяки... наручним фітнес-трекерам» [7]. З огляду на наведений приклад, цілком виправданим є намагання керівництва всіх без винятку розвинутих країн світу тією чи іншою мірою обмежити або принаймні регламентувати користування соціальними мережами та деякими функціями мобільного зв'язку держслужбовцями різного рівня, і особливо військовими.

Зокрема, перші інструкції Пентагона з поведінки у соцмережах з'явилися ще 2007 р. і переважно містили перелік ресурсів, якими користуватися не рекомендувалося. У 2012 і 2014 р. Пентагон випустив оновлений перелік рекомендацій для військових із поведінки в соцмережах. У січні 2009 р. у Великій Британії ввели в дію наказ Міноборони «Про контакти з представниками відкритих комунікацій». Наказ був жорсткий, відповідно до нього для військових заблоковано доступ до соцмереж (зокрема фейсбука і могопростору [MySpace]), а військових в Афганістані навіть позбавили можливості користуватися скайпом [7].

Водночас слід зазначити, що у 2014 р. саме завдяки масовому розповсюдженню російськими військовими фото і відеороликів у соцмережах «ВКонтакте» і «Однокласники», світ отримав беззаперечні докази

вторгнення російських військ в Україну. На підставі аналізу цих даних фахівці ідентифікували як військових РФ, так і техніку, у тому числі і в межах розслідування справи про збиття біля Донецька малайзійського літака Боїнг-777 рейсу MH17. В умовах сучасного повномасштабного вторгнення країни агресора використання технологій OSINT продовжує приносити значну користь для нашої країни і цілого світу. Волонтери збирають докази військових злочинів, по гарячих слідах розшукують виконавців, оприлюднюють їхні дані і допомагають у зборі доказової бази.

Зокрема, волонтерська ініціатива «InformNapalm», що виникла як відповідь на російську агресію в Україні в березні 2014 р., об'єднала зусилля волонтерів із понад 10 країн світу. Читачам доступні розслідування більш ніж 20 мовами. Серед основних цілей ініціативи: ідентифікація російських військовослужбовців, які брали участь у гібридних війнах, розв'язаних Росією в інших країнах, у тому числі їхні військові звання та частини, до яких вони належать, збір доказів, що підтверджують участь російських державних та громадських діячів у плануванні диверсійних операцій та веденні воєн в інших країнах, викриття брехні російської пропаганди [8].

Волонтери «InformNapalm» оперативно реагують на усі найбільш резонансні злочини російських військ в Україні і оприлюднюють результати своїх досліджень, розкриваючи прізвища та особисті дані злочинців, винних у масових вбивствах мирного населення. Зокрема, вже протягом декількох годин були встановлені прізвище командира авіаційного полку, пункт базування і модель літака, який 27 червня 2022 р. завдав ракетного удару по торговельному центру «Амстор» у м. Кременчук Полтавської області [9].

Редакторка стрічки новин «СтопКор» О. Бурдейна повідомила, що 16 січня OSINT-аналітики встановили ім'я російського пілота, який випустив крилату протикорабельну ракету Х-22 по 9-поверхівці в Дніпрі. Вони оприлюднили модель і бортовий номер літака, пункт його базування, прізвище та особисті дані командира екіпажу, а також інших причетних до цього злочину осіб [10].

Встановлені дані дають змогу не тільки документально фіксувати злочини, але стають доказами і лягають в основу кримінальних справ для подальшого розслідування як в українських, так і міжнародних судових інстанціях. Досвід Другої світової війни показує, що важливою формою подієвої комунікації, якою має супроводжуватися завершення злочинної війни, має стати символізм і певні ритуали, що здійснюватимуться в процесі міжнародного трибуналу. Отже, розслідування волонтерських організацій та інтернет-видань «InformNapalm», «Molfar», «Belligcat» тощо не лише в

режимі реального часу фіксують і розслідують злочини, але й створюють підґрунтя для організації ефективних майбутніх подій і різного роду комунікацій, пов'язаних із процесами судового слідства і справедливого покарання злочинців.

У цьому контексті варто згадати ще одну важливу форму подієвої комунікації, можливості якої суттєво розширилися завдяки розвитку інтернет-ресурсів і соціальних мереж – це волонтерський рух. Особливого значення цей прояв активної громадянської позиції набув в умовах агресії Росії проти нашої країни. Зокрема, значно спростився механізм пошуку необхідної інформації, а відповідно і доступ до допомоги. Наприклад, Українська волонтерська служба спільно із SoftServe в перші дні повномасштабного вторгнення запустила «Паляницю.Інфо» – ресурс, на якому організації можуть запропонувати свої послуги безоплатної допомоги, а українці, які цього потребують, скористатися ними [11].

Вдалим логістичним інструментом стала розробка черкаськими ІТ-фахівцями сервісу «ВолонтерВантаж Бот», за допомогою якого члени волонтерських центрів можуть шукати водіїв для доставки гуманітарних вантажів як в Україні, так і за кордоном. Усе – у кілька кліків та безкоштовно [12].

Подієва комунікація в онлайн-просторі, що супроводжується сучасними інструментами інтернет-банкінгу, дає змогу з максимальною ефективністю координувати дії громадян і суттєво скоротити час від виникнення потреби або ідеї до її успішної реалізації. Так, минулого року українці за лічені дні збрали кошти на чотири «народних байрактари», які завдяки турецькому виробнику дісталися ЗСУ абсолютно безкоштовно. А за 600 млн грн, що українці збрали на купівлю цих «байрактарів», благодійний фонд С. Притули придбав супутник. Він надає доступ до бази даних супутникових знімків компанії «Eseue» більше ніж на рік, що дає змогу військовим планувати оперативні операції [13]. Аналогічні масштабні акції зі збору коштів успішно проходили в країнах партнерах, а збір грошей волонтерськими організаціями України і світу на локальні потреби за допомогою соціальних мереж відбувається постійно.

Одним із ключових координаторів волонтерського руху в Україні став онлайн-портал «Волонтерська Платформа», запущений ще в березні 2021 р. Українською волонтерською службою, Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та ІТ-компанією «SoftServe» за підтримки Міністерства молоді та спорту для об'єднання волонтерів та організацій зі всієї України. Уже до липня 2022 р. «Волонтерська Платформа» об'єднала понад 400 тис. користувачів, понад 500 організацій і локальних волонтерських ініціатив та 1150 волонтерських

можливостей. За увесь час ця громадська організація збрала близько 50 тис. реєстрацій на волонтерські можливості [14].

Особливо важливу роль сучасні інформаційні технології й соціальні мережі відіграють у формуванні іміджу нашої країни у світі. Злочини російських військ у Маріуполі та героїчна оборона «Азовсталі» стали прикладом «трагедії у прямому етері». Саме так відбувається висвітлення подій війни, демонстрація сміливості та хоробрості українського народу в протистоянні агресору за підтримки всього світу. Інформаційні технології стали рупором поширення іміджу нашої країни у світі. Завдяки активному використанню сучасних можливостей і новітніх форм подієвої комунікації Україна стала брендом та символом свободи ХХІ ст. [3, с. 322]. Оперативне інформування світової спільноти стало важливим фактором зміцнення обороноздатності країни. Висвітлення у ЗМІ та соціальних мережах злочинів російських військ, трансляції з місця подій, оприлюднення фото- і відеоматеріалів, розповіді очевидців і учасників подій, історії полонених і біженців разом складають емоційне тло організації різних форм подієвої комунікації, що відбуваються в різних країнах світу у форматі флешмобів, демонстрацій, різноманітних мистецьких заходів тощо.

Саме завдяки активному інформуванню світової спільноти громадські діячі і волонтерські організації успішно використовують такий інструмент, як фандрейзинг, що являє собою публічний процес збору коштів. Дослідники серед найуспішніших недержавних фандрейзерів називають Благодійний фонд «Razom», Ініціативу Міли Куніс і Ештона Катчера та Благодійний фонд «Повернись живим». Ці та інші фонди за час повномасштабного вторгнення збрали мільярди доларів допомоги від донорів з усього світу. Уже в березні 2022 р. фонд «Повернись живим» став першою благодійною організацією України, яка отримала ліцензію на закупівлю товарів подвійного та військового призначення, у тому числі летального озброєння. Тож завдяки цьому організація має змогу укладати та реалізувати міжнародні угоди загальною вартістю в сотні мільйонів гривень. Зокрема, цей фонд допомоги армії першим в Україні придбав безпілотний авіаційний комплекс «Bayraktar TB2», загальною вартістю понад 16,5 млн дол. США [4, с. 316]. Отже, майже миттєве поширення потрібної інформації, швидка мобілізація значної кількості людей при мінімальних затратах матеріального ресурсу дають змогу сповна реалізувати всі позитивні можливості сучасних інструментів організації подієвої комунікації, що їх надає інформаційне суспільство.

Разом з тим підкреслимо, що мережеві технології в подієвій комунікації мають значний конструктивний потенціал, відкривають нові можливості

та активно використовуються у світовій практиці і в мирний час. Зокрема, окремим інтерактивним видом правової комунікації і політичної взаємодії є інструмент електронних петицій – звернення громадян до влади через електронну пошту або спеціально створені для таких звернень портали. Сьогодні понад 70 держав використовують цей інструмент взаємодії суспільства і влади. Цей новітній механізм комунікації в Україні запрацював з липня 2015 р., коли Верховна Рада внесла зміни до Закону України «Про звернення громадян», і громадяни отримали можливість прямої комунікації з Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування [5, с. 43]. З того часу на сайтах усіх рівнів державної влади були зареєстровані сотні петицій, присвячених широкому спектру суспільно-політичних, культурних, соціально-економічних питань. Інструмент електронних петицій міцно зайняв своє місце в системі взаємодії держави і громадянського суспільства, забезпечуючи ефективний зворотний зв'язок та можливість реально оцінювати ставлення суспільства до існуючих проблем, оцінювати адекватність реакції держави і її відповідальність перед громадянами.

На тлі поширення у світі різних форм електронного урядування доволі успішним є і українській досвід впровадження єдиного порталу державних послуг «Дія» (акронім від «Держава і я»), який уже значною мірою спростив деякі процедури взаємодії громадянина з державою і, незважаючи на повномасштабну війну Росії проти України, продовжує розвиватися.

За оцінками спостерігачів, унікальним рішенням є прирівнювання на законодавчому рівні цифрових документів громадян України до звичайних – «Документ» під час дії воєнного стану. Цей факт став особливо своєчасним і потрібним під час розв'язання війни РФ на території України з 24 лютого 2022 р.: війна застала українців зненацька, тож значна кількість громадян перетворилася на вимушених переселенців, біженців, залишилася без документів, втратила роботу, майно, власні домівки. В умовах війни «Дія» розширила спектр надання державних послуг громадянам України, крім найнеобхідніших також присутні такі опції та функціонал: отримання послуг для внутрішньо переміщених осіб, допомоги для ВПО; «Підтримка» – можливість отримання допомоги від держави та міжнародних організацій; подання повідомлення про пошкодження або знищення нерухомості внаслідок військової агресії РФ; допомога армії в рамках ініціативи Президента України В. Зеленського United24; «Ворог» – повідомлення ЗСУ про ворожу техніку або окупантів; «Декларація» – послуга для підприємців, документ, що на час воєнного стану замінює 374 види дозвільних документів; запуск віртуального центру «Дія.Бізнес» –

це інноваційний формат гарячої лінії, у якому професійно консультують українських громадян щодо працевлаштування та підприємництва, а також допомагають із тимчасовою реєстрацією в країнах ЄС [3].

Отже, роль сучасних мережевих технологій невпинно зростає, розширюються сфери застосування, освоюються нові форми комунікації, на основі використання інтернету створюються нові онлайн-інструменти. Унаслідок цього відбуваються суттєві зміни в структурі інформаційного поля. Зокрема, за даними Київського міжнародного інституту соціології 59 % громадян України в умовах війни дізнаються новини із соціальних мереж. В основному користувачі віддають перевагу онлайн-каналам інформації. Дослідження показало, що серед соціальних мереж є трійка лідерів – це телеграм, ютуб та фейсбук. Соціальні мережі здебільшого відносять до рейтингу-2 своїх джерел інформації українців 18–29 років (87 %). У той же час громадяни віком від 60 років користуються соціальними мережами рідше (34 %). Вони дізнаються про події з «Єдиних новин» (61 %) [15]. Отже, наведені дані відображають чітку кореляцію віку користувачів з їхніми вподобаннями щодо джерел отримання інформації.

Зазначений факт не повинен залишитися без уваги, його треба найперше враховувати відповідним органам у процесі планування протидії деструктивним впливам, оскільки ворог вже неодноразово підтвердив здатність використовувати соціальні мережі для дестабілізації суспільства за допомогою розробки і реалізації деструктивних подієвих комунікацій через соціальні мережі. Ініціатори «ігор», на кшталт сумнозвісного «Синього Китаю», використовують психологічну здатність підлітків піддаватися беззастережному впливу оточення, небезпечним ініціативам або вступати в деструктивні спільноти.

Найсвіжіший приклад спроби дестабілізації ситуації в Україні за допомогою мережевих інструментів організації подієвих комунікацій – це спроба розповсюдження за допомогою соціальних мереж субкультури ПБК «Редан». Так, 26 і 27 лютого 2023 р. правоохоронці запобігли масовим бійкам у кількох містах України. У Києві планувалася сутичка на Печерську. У Львові відбувалися провокації біля ТЦ «Форум». У Харкові, Івано-Франківську, Луцьку учасники руху також намагалися влаштувати бійки. Сутички відбуваються між двома субкультурами: ПБК «Редан» і так званими АнтиРедан. Організатори створюють телеграм-канали та закликають молодих людей брати участь у масових бійках. Планують усе чітко: розподіл на групи, точки зборів кожної, інформатори на місцях. Серед учасників руху багато неповнолітніх. Наприклад, серед затриманих 257 осіб у Харкові лише 30 повнолітніх [16].

Поліція Київщини зафіксувала 160 груп у телеграмі, що пов'язані з молодіжною субкультурою ПВК «Редан». У правоохоронному органі вважають, що ПВК «Редан» є частиною інформаційно-психологічної операції з боку Росії, і стверджують, що в Україні також виник протилежний рух «АнтиРедан» [17].

На думку дослідників, росіяни побачили шанс скористатися ситуацією й провести спецоперацію. Почалося штучне розкручування ними телеграм-каналів ПВК «Редан» в Україні. Росіяни зіграли на підлітковому бажанні справедливості, і їхній слід дуже добре помітний, наголошує експертка з фактчекінгу А. Романюк. «Мовляв “Редан” виступає проти мігрантів з Кавказу. Я така: “Боже, де в Дрогобичі, де був створений чат, або в Рівному, мігранти з Кавказу???” Це притаманно Росії, Москві. У харківському чаті було написано: збираємося о 14.00 по Києву. По Києву, по Москві – говорять в Росії» [18]. Завдяки своєчасним і ефективним діям правоохоронців вдалося попередити можливі негативні наслідки, а фахівці і суспільство вчергове переконалися в необхідності зберігати пильність у питаннях використання сучасних технологій, які з однаковою ефективністю можна використовувати як з конструктивною, так і деструктивною метою.

Висновки. Еволюція подієвих комунікацій під впливом розвитку телекомунікаційних технологій і масової цифровізації значною мірою знівелювала монополію державних, релігійних і національно-культурних установ на організацію і проведення масштабних заходів. Становлення інформаційного суспільства та масовий доступ до соціальних мереж зумовив формування нової якості подієвої комунікації, яка вирізняється інтерактивністю, швидкістю поширення інформації, необмеженим колом ініціаторів і організаторів подій, відеосупроводом події у режимі реального часу тощо. Вагомим наслідком популярності й активності соціальних мереж є доступність широкого спектра інформації, яка раніше була недосяжною і навіть складала військову таємницю. Через це значно розширилися можливості розвідки по відкритих джерелах OSINT (англ. Open source intelligence). Численні волонтерські організації в Україні і світі оперативно фіксують факти військових злочинів, ідентифікують злочинців, створюють інформаційну базу для подальших подієвих комунікацій у формі судових розслідувань злочинів і притягнення винних до відповідальності. Організація подієвої комунікації в онлайн-просторі в поєднанні з інструментами інтернет-банкінгу і поширенням необхідної аудіовізуальної інформації в соціальних мережах дає змогу з максимальною ефективністю координувати проведення акцій у конкретних місцях, підтримувати волонтерський рух і роботу фандрейзингових платформ. Ефективними формами інтерак-

тивної комунікації держави і громадян є інструмент електронних петицій та українській досвід впровадження єдиного порталу державних послуг «Дія», які уже значно спростили важливі процедури взаємодії громадянина з державою та розширили спектр надання державних послуг для громадян України в режимі онлайн. Водночас накопичений досвід свідчить, що соціальні мережі нерідко використовуються для дестабілізації суспільства за допомогою розробки і реалізації деструктивних подієвих комунікацій. Ініціатори різного роду «ігор» і субкультур використовують психологічні особливості певних категорій населення для проведення інформаційно-психологічних операцій і масових дій, спрямованих на підриг суспільної єдності, створення атмосфери непевності та страху. З огляду на зазначене, актуальним є дослідження теоретичних підвалин створення ефективної моделі протидії деструктивним подієвим комунікаціям.

Список бібліографічних посилань

1. Скалацька О. Подієва комунікація: особливості використання соціальних мереж. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Т. 32 (71). № 1. Ч. 3. 2021. С. 289–293. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-3/47>

2. Закіров М. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології як фактор еволюції соціально-політичних відносин. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 11–30. <https://doi.org/10.15407/np.46.011>

3. Руднева А., Мальована Ю. Імідж України в умовах сучасних інформаційних процесів: цифрової трансформації та становлення електронного урядування. *Вісн. Львів. нац. у-ту. Серія: філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 41. С. 320–327. <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.42>

4. Чиркова Ю., Лиса Д. Роль фандрейзингу в умовах розширення джерел фінансування ініціатив вітчизняних суб'єктів господарювання: міжнародний досвід та особливості застосування у час війни. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2022. Вип. 4. № 2. С. 312–319. <https://doi.org/10.23939/smeu2022.02.312>

5. Закірова С. Інтерактивність новітніх форм правової комунікації влади і суспільства. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2018. Вип. 50. С. 35–46. <https://doi.org/10.15407/np.50.035>

6. Симонов Д. Как социальные сети помогают бороться с правящими режимами. *КонтрактыUA*. 25 вересня 2011. URL: <https://kontrakty.ua/article/38368>

7. Шульман О. Соціальні мережі як зброя. *АрміяInform*. 19 берез. 2020. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/03/19/soczialni-merezhi-yak-zbroya/>
8. Міжнародній волонтерській спільноті InformNapalm 9 років! Долучайтеся та підтримуйте полум'я! *InformNapalm*. URL: <https://inform-napalm.org/ua/about-us/>
9. Кількість жертв ракетного удару по ТРЦ у Кременчуці збільшилась до 25 осіб, – МВС. *Фокус*. 28 черв. 2022. URL: <https://focus.ua/ukraine/520499-kolichestvo-zhertv-raketnogo-udara-po-trc-v-kremenchuge-uvelichilos-do-25-chelovek-mvd-video>
10. Бурдейна О. Трагедія у Дніпрі: встановлено особу пілота, який випустив ракету по мирному будинку. *СТОПКОР*. 16 січ. 2023. URL: <https://www.stopcor.org/ukr/section-suspilstvo/news-tragediya-u-dnipri-vstanovleno-osobu-pilota-yakij-vipustiv-raketu-po-mirnomu-budinku-detali-16-01-2023.html>
11. 5 питань від людей, які шукають допомогу: поради від Української Волонтерської Служби. *Громадський простір*. 26 січ. 2023. URL: <https://www.prostir.ua/?news=5-pytan-vid-lyudej-yaki-shukayut-dopomohu-porady-vid-ukrajinskoji-volonterskoji-sluzhby>
12. Бровінська М. Черкаські айтишники створили суперкорисного бота для волонтерів: знайти водія для доставки вантажів тепер можна в кілька кліків. *Dev Україна*. 17 січ. 2023. URL: <https://dev.ua/news/cherkasy-1673907370>
13. Хмельницька В. «Ми будемо битися з вами навіть у космосі»: Притула розповів, куди пішли зібрані кошти на «народні байрактари». *ТСН*. 18 серп. 2022. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/mi-budemo-bitisya-z-vami-navit-u-kosmosi-pritula-rozpoviv-kudi-pishli-zibrani-koshti-na-narodni-bayraktari-2137438.html>
14. Волонтерська Платформа об'єднала 400 тисяч українців довкола допомоги Україні під час війни. *Unicef Україна*. 11 лип. 2022. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/volunteer-hub-helps-400000-ukrainians-make-difference>
15. Соцмережі в умовах війни випередили телебачення за популярністю – опитування. *Інтент*. 18 серп. 2022. URL: <https://intent.press/news/medialiteracy/2022/socmerezhi-zalishayutsya-golovnim-dzherelom-novindlya-ukrayinciv/>
16. Коваль О. ПБК «Редан»: хто вони та чим загрожують українським підліткам? *Освіторія. Медіа*. 20 лют. 2023. URL: <https://osvitoria.media/opinions/pvk-redan-hto-vony-ta-chym-zagrozhuyut-ukrayinskym-pidlitkam/>
17. Климковецький М. На Київщині поліція зафіксувала в соцмережах 160 каналів, пов'язаних із «ПБК Редан». *Громадське*. 6 берез. 2023. URL: <https://hromadske.ua/posts/na-kiyvshini-policiya-zafiksuvala-v-socmerezah-160-kanaliv-povyazanih-iz-pvk-redan>

18. Радіонова О. Чому російський рух ПВК «Редан» так легко підхопили українські діти і чи варто бити на сполох – експерти. *TCH*. 6 берез. 2023. URL: <https://tsn.ua/exclusive/chomu-rosiyskiy-ruh-pvk-redan-tak-legko-pidhopili-ukrayinski-diti-i-chi-var-to-biti-na-spoloh-eksperti-2279011.html>

References

1. Skalatska, O. (2021). Podiieva komunikatsiia: osoblyvosti vykorystannia sotsialnykh merezh [Event communication: features of social networks using]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka – Academic notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalistics*, 32 (71) 1, 289–293 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-3/47>

2. Zakirov, M. (2017). Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak faktor evoliutsii sotsialno-politychnykh vidnosyn [Modern information and communication technologies as a factor of sociopolitical relations evolution] *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 46, 11–30 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.46.011>

3. Rudnieva, A., Malovana, Y. (2022). Imidzh Ukrainy v umovakh suchasnykh informatsiinyi protsesiv: tsyvrovi transformatsii ta stanovlennia elektronnoho uriaduvannia [The Image of Ukraine in terms of modern information processes: digital transformation and e-governance]. *Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political studies – Transactions of Ivan Franko National University of Lviv*, 42, 320–327 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.42>

4. Chyrkova, Yu., Lysa, D. (2022). Rol fandreizynhu v umovakh rozshyrennia dzherel finansuvannia initsiatyv vitchyznianskykh subiektiv hospodariuvannia: mizhnarodnyi dosvid ta osoblyvosti zastosuvannia u chas viiny [The role of fundraising in the context of expanding sources of financing the implementation in the wartime] *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku – Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Formation and Problems of Development*, 4(2), 312–319 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.23939/smeu2022.02.312>

5. Zakirova, S. (2017). Interaktyvnist novitnikh form pravovoi komunikatsii vlady i suspilstva [Interactivity of new forms of legal communication between government and Society] *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 50, 35–46 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.50.035>

6. Simonov, D. (2011). Kak sotsialnyie seti pomogayut borotsya s

pravyaschimi rezhimami [How social networks help fight ruling regimes]. *KontraktyUA – ContractsUA*. Sept. 9, 2011 [in Russian]. Retrieved from <https://kontrakty.ua/article/38368>

7. Shulman, O. (2020). Sotsialni merezhi yak zbroia [Social networks as a weapon]. *ArmiyaInform – ArmyInform*. March 19, 2020 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2020/03/19/soczialni-merezhi-yak-zbroia/>

8. Mizhnarodnii volonterskii spilnoti InformNapalm 9 rokov! Doluchaitesia ta pidtrymuite polumia! [International volunteer community *InformNapalm* is 9 years old! Join in and keep the flame going]. *InformNapalm*. March 30, 2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://informnapalm.org/ua/about-us/>

9. Kilkist zhertv raketnoho udaru po TRTs u Kremenchutsi zbilshylas do 25 osib, – MVS [The number of victims of a missile attack on the mall in Kremenchug has increased to 25 people, – the Ministry of Internal Affairs]. *Focus – Focus*. June 28, 2022 [in Russian]. Retrieved from <https://focus.ua/ukraine/520499-kolichestvo-zhertv-raketnogo-udara-po-trc-v-kremenchuge-velichilos-do-25-chelovek-mvd-video>

10. Burdeina, O. (2023). Trahediia u Dnipri: vstanovleno osobu pilota, yakyi vypustyv raketu po myrnomu budynku [The tragedy in Dnipro: the identity of the pilot who fired a rocket at a peaceful building has been established] *STOPCOR*. January 16, 2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.stopcor.org/ukr/section-suspilstvo/news-tragediya-u-dnipri-vstanovleno-osobu-pilota-yakij-vipustiv-raketu-po-mirnomu-budinku-detali-16-01-2023.html>

11. 5 pytan vid liudei, yaki shukaiut dopomohu: porady vid Ukrainskoi Volonterskoi Sluzhby [5 questions from people who are looking for help: advices from the Ukrainian volunteer service]. *Hromadskyy prostir – Public Space*. January 26, 2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.prostir.ua/?news=5-pytan-vid-lyudej-yaki-shukayut-dopomohu-porady-vid-ukrajinskoji-volonterskoji-sluzhby>

12. Brovinska, M. (2023). Cherkaski aitishnyky stvoryly superkorysnoho bota dlia volonteriv: znaity vodiia dlia dostavky vantazhiv teper mozhna v kilka klikiv. [Cherkasy' IT-persons have created a super-useful bot for volunteers: you can now find a driver for cargo delivery in a few clicks]. *Dev Ukraina – Dev Ukraine*. January 17, 2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://dev.ua/news/cherkasy-1673907370>

13. Khmelnytska, V. (2022). My budemo bytysia z vamy navit u kosmosi: Prytula rozpoviv, kudy pishly zibrani koshty na narodni bairaktary [“We will fight you even in space”]: Prytula told where the funds collected for the “people’s Bayraktars” went]. *TSN – TSN*. August 18, 2022 [in Ukrainian]. Retrieved from

<https://tsn.ua/ukrayina/mi-budemo-bitisya-z-vami-navit-u-kosmosi-pritularozpoviv-kudi-pishli-zibrani-koshti-na-narodni-bayraktari-2137438.html>

14. Volonterska Platforma obiednala 400 tysiach ukrainsiv dovkola dopomohy Ukraini pid chas viiny [The volunteer platform united 400,000 Ukrainians in helping Ukraine during the war]. *Unicef Ukraina – Unicef Ukraine*. July 11, 2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/volunteer-hub-helps-400000-ukrainians-make-difference>

15. Sotsmerezhi v umovakh viiny vyperedily telebachennia za populiarnistiu – opytuvannia [Social networks have overtaken television in popularity during the war – Survey]. *Intent – Intent*. August 18, 2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://intent.press/news/medialiteracy/2022/socmerezhi-zalishayutsya-golovnim-dzherelom-novin-dlya-ukrayinciv/>

16. Koval, O. (2023). PVK Redan: khto vony ta chym zahrozhuut ukrainskym pidlitkam? [PMC Redan: who are they and how do they threaten Ukrainian teenagers?]. *Osvitoriia. Media – Osvitoriia. Media*. February 20, 2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://osvitoria.media/opinions/pvk-redan-hto-vony-ta-chym-zagrozhuut-ukrayinskym-pidlitkam/>

17. Klymkovetskyi, M. (2023). Na Kyivshchyni politsiia zafiksuvala v sotsmerezkhakh 160 kanaliv, poviazanykh iz PVK Redan [In the Kyiv region, the police uncovered 160 channels related to PMC Redan, in social networks] *Hromadske – Public*. March 6, 2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/na-kyivshchyni-policiya-zafiksuvala-v-socmerezkhakh-160-kanaliv-povyazanih-iz-pvk-redan>

18. Radionova, O. (2023). Chomu rosiiskiy rukh PVK Redan tak lehko pidkhopily ukrainski dity i chy varto byty na spolokh – eksperty [Why did Ukrainian children pick up the Russian movement of the Redan PMC so easily and is it worth sounding the alarm – experts]. *TSN – TSN*. March 6, 2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://tsn.ua/exclusive/chomu-rosiiskiy-ruh-pvk-redan-tak-legko-pidhopili-ukrayinski-dity-i-chy-varto-bity-na-spoloh-eksperti-2279011.html>

Стаття надійшла до редакції 15.03.2023.

Marat Zakirov,

Dr. Sci. (Political Science), Associate Professor, Head of Department,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: zakirovmarat65@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4897-4325>

Web of Science Researcher ID: AAF-6246-2020

Some Aspects of Event Communication in the Information Society in the War Conditions

The author of the article analyzed the influence of modern information technologies on certain forms of event communication, and the use of social networks and the Internet capabilities in social interaction and public administration has been carried out. The evolution of the sphere of public events organization in the information society has been clarified. Features of the use of networks event communication tools are revealed. The author revealed the role of modern communication technologies in ensuring information security, the functioning of the state mechanism and the organization of collective activities. In the information society, the evolution of modern event communications eliminated the monopoly of state, religious and national-cultural institutions on the organization and holding of large-scale events. Network technologies in event communication have significant constructive potential for creating opportunities in peacetime and wartime. Mass access to social networks led to the formation of a new quality of interactive event communication. Social networks have opened up access to a wide range of information that in earlier times was unattainable and even was labeled by state as a military secret. The capabilities of intelligence on open sources OSINT - Open source intelligence - have expanded significantly. Volunteer organizations record the facts of war crimes and identify war criminals, create own information bases, set event communication in the online space in support of the volunteer movement and the work of fundraising platforms. Effective forms of interactive communication between the state and citizens are electronic petitions and the Ukrainian experience of the single portal of public services *Diya*. Social networks are often used to destabilize society through the designing and implementation of destructive event communications.

Keywords: event communication, social networks, volunteer movement, fundraising, aggressor country.